

СЕКЦІЯ 10 МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

УДК 658.7

Тараненко Ю.В.

*аспірант кафедри економічної кібернети
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

АНАЛІЗ РИНКУ ЛОГІСТИЧНИХ ПОСЛУГ

У статті висвітлено сучасний стан та визначено фактори, які впливають на ефективне функціонування ринку логістичних послуг. У результаті дослідження було визначено країни, які мають найрозвиненіші логістичні системи, та країни – лідери експорту та імпорту логістичних послуг, представлено сегментацію та міжнародну класифікацію логістичних послуг, розглянуто особливості логістичної системи України.

Ключові слова: логістика, логістична система, ринок логістичних послуг, індекс ефективності логістики, транспортні послуги, структура логістичного ринку.

Тараненко Ю.В. АНАЛИЗ РЫНКА ЛОГИСТИЧЕСКИХ УСЛУГ

В статье освещено современное состояние и определены факторы, которые влияют на эффективное функционирование рынка логистических услуг. В результате исследования были определены страны, имеющие самые развитые логистические системы, и страны – лидеры экспорта и импорта логистических услуг, представлены сегментация и международная классификация логистических услуг, рассмотрены особенности логистической системы Украины.

Ключевые слова: логистика, логистическая система, рынок логистических услуг, индекс эффективности логистики, транспортные услуги, структура логистического рынка.

Taranenko Y.V. RESEARCH OF THE MARKET LOGISTICS SERVICES

The article highlights the status of the market and the factors that affect the efficient functioning of the market of logistics services.

The study shows the countries with the most advanced logistics systems, and leading countries of export and import logistics services. The research examines the segmentation and classification of international logistics services. The article analyzes peculiarities of the logistics system of Ukraine.

Keywords: logistics, logistics system, logistics market, index of efficiency of logistics, transportation services, structure of the logistics market.

Постановка проблеми. У сучасному світі логістика стала невід'ємною частиною підприємницької стратегії, особливо для організацій або галузей, які орієнтуються на міжнародний ринок. Глобалізація економіки викликала конкуренцію серед підприємств за місця розташування і розміщення. Крім того, умови торгівлі припускають здійснення нових і швидких змін. Злиття підприємств і інтенсив-

ний розвиток інформаційно-комунікаційних систем тільки підсилюють ці процеси. У таких умовах саме на логістиці будується взаємодія між організаціями та підвищення їхньої економічної ефективності. Цим обумовлено підвищення ролі логістичних послуг на сучасному світовому ринку. Тому останнім часом темпи зростання обсягів послуг логістики, характерні для розвинених країн, стали спостерігатися вже практично у всіх країнах, залучених у світову торгівлю товарами і послугами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням особливостей розвитку ринку логістики займалися українські та зарубіжні вчені, зокрема Н. Аксененко, Ж.-Ф. Арвіс, Дж. Бурневіц, Е. Быкова, В. Винников, І. Желябін, М. Зеленець, А. Кизим, М. Крістофер, Б. Лапідус, А. Мішарін, Т. Наулі, А. Новиков, Н. Пек, Г. Руденко, Д. Уотерс та інші. Вони вважали, що послуги логістики є найважливішим сектором послуг світового ринку. В. Винников у своїй роботі [1] проводить аналіз міжнародного досвіду організації логістичних систем. Д. Уотерс досліджує організаційні аспекти розвитку сучасного логістичного ринку та підкреслює фактор інтеграції підприємств у рамках логістичного ланцюжка [2]. Незважаючи на значну кіль-

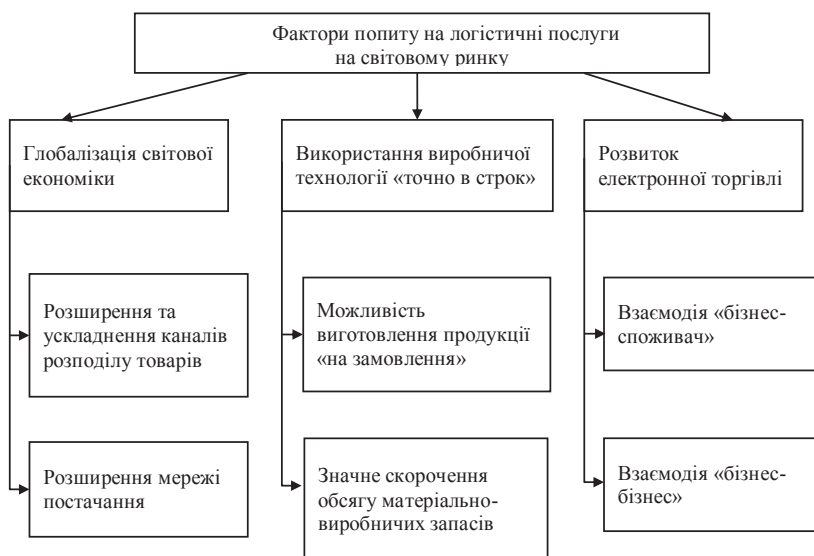

Рис. 1. Фактори зростання попиту на логістичні послуги на світовому ринку

Джерело: розроблено автором на основі [2].

кість досліджень, існує низка проблем, які виступають предметом дискусій та обговорень вчених-економістів. Це свідчить про бурхливий та динамічний розвиток світового ринку логістичних послуг з урахуванням діяльності компаній, які займають лідируючі позиції на цьому ринку.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сучасного стану та визначення факторів, які впливають на ефективне функціонування ринку логістичних послуг.

Виклад основного матеріалу дослідження. Послуги логістики є специфічним товаром, продаються і купуються на міжнародних транспортних ринках, які розрізняються залежно від видів транспорту, географічних районів перевезення та видів перевезених вантажів. На рисунку 1 покажемо фактори зростання попиту на логістичні послуги на світовому ринку.

Логістика значно впливає на розвиток ринкових відносин, що призводить до зниження витрат на рух товарів (складування, розвантаження, відправка продукції), до пошвидшеного зростання конкуренції на продукцію та сервіс, раціонального використання ресурсів, ефективного функціонування галузі виробничої інфраструктури.

У дослідженні [3] проводиться ранжування 160 країн за низкою індикаторів у сфері торгівлі (включаючи ефективність митної адміністрації, якість інфраструктури і своєчасність відвантаження товарів), які найчастіше визнаються найважливішими для розвитку країн.

Значення індексу ефективності логістики (Logistics Performance Index) визначається (від 1 до 5 балів) на основі оцінки шести показників:

- 1) ефективності процедур митного і прикордонного оформлення (customs);
- 2) доступності і легкості організації міжнародних перевезень за конкурентоспроможними цінами (international shipments);
- 3) якості та компетентності логістичних послуг (logistics quality and competence);
- 4) можливості відстеження проходження вантажів (tracking and tracing);
- 5) своєчасності поставок (timeliness).

Чим вище показник індексу країни, тим більш розвинутою є її логістична система.

За результатами дослідження найрозвиненішу логістичну систему має Німеччина. Підсумкове зна-

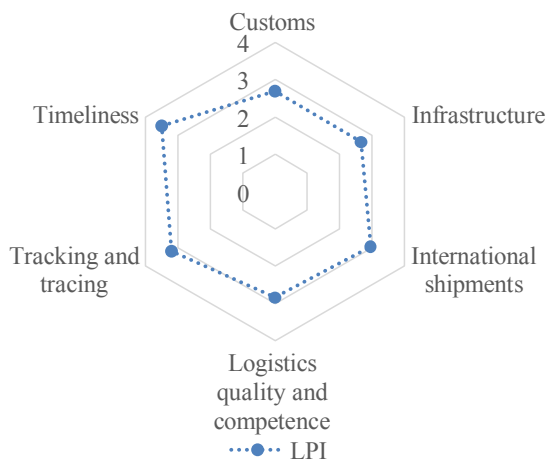

Рис. 2. Логістична система України за значенням індексу ефективності логістики

Джерело: розроблено автором на основі [3]

чення її індексу склало 4,12 бали. Трійку кращих доповнили Нідерланди (4,05 бали) і Бельгія (4,04). А найбільш несприятливі умови для роботи логістичних та експедиторських компаній створені у політично нестабільних Афганістані (2,07), Демократичній Республіці Конго (1,88) і Сомалі (1,77).

За рівнем ефективності роботи логістичної системи Україна займає 61-ше місце серед 160 країн світу.

На думку експертів, логістична система України прогресує. Це яскраво демонструє динаміка національного індексу ефективності логістики. У поточному році він досяг 2,98 бали. За оцінками Світового банку [4] найрозвиненішим компонентом вітчизняної системи логістики є своєчасність поставок вантажів (3,51), а найменш розвиненим – якість торговельної та транспортної інфраструктури (2,65) (рис. 2).

У загальносвітовому експорті та імпорті всіх видів послуг частка транспортних послуг становить приблизно 24% (5,5 трлн дол. США). Звичайно, постачальники транспортно-експедиційних послуг на світовий ринок програють за вартісними показниками експортерам товарів, але тільки найбільшим.

Найбільшим постачальником логістичних послуг є США. Їх експорт складає близько 80-90 млрд дол. США. Але вони й імпортують транспортно-експедиційні послуги на рік на суму в 90-100 млрд дол. США. Проте поступово США втрачає лідируючі позиції в даному сегменті ринку. Це пояснюється рядом економічних факторів та активним розвитком логістики в провідних європейських країнах. Також до найбільших експортерів даних послуг у світі відносяться Німеччина (25-26 млрд дол. США), Японія (40-45 млрд дол. США), а також Великобританія, Нідерланди, Гонконг (22-28 млрд дол. США), Корея та інші [5].

Одноосібним лідером в імпорті логістичних послуг також є США. Слідом за США за обсягами імпорту транспортних послуг йдуть: Німеччина – 52 млрд дол. США (7,56% ринку); Японія – 42,3 млрд дол. США (6,24% ринку); Великобританія – 35,8 млрд дол. США (5,21% ринку); Франція – 29,5 млрд дол. США (5,01% ринку); Данія – 23,9 млрд дол. США (3,48% ринку); Індія – 31,1 млрд дол. США (3,47% ринку); Республіка Корея – 29,9 млрд дол. США (3,41% ринку); Італія – 22,6 млрд дол. США (3,3% ринку); Нідерланди – 16,6 млрд дол. США (2,41% ринку) та інші. (дані наведені в середньорічному обсязі) [1].

Лідируючі позиції зазначених країн на світовому ринку покупки і продажу транспортних послуг, на думку провідних вітчизняних авторів, пояснюються активною участю даних країн у світовому товарообміні, в міжнародному поділі праці.

Частка управлінської логістики й комплексних логістичних послуг збільшуються, і більшість підприємств надають перевагу всебічній оптимізації своєї діяльності.

На сучасному етапі в світі спостерігається тенденція виникнення логістичних компаній та центрів, які пропонують комплексні функціональні рішення. Вони полягають у наданні 3PL-послуг й активному розвитку четвертого та п'ятого рівнів логістичного аутсорсингу. Слід зазначити, що максимальний попит спостерігається в Північній Америці та Європі. При цьому найбільше користувачів послугами 3PL операторів виявлено серед компаній, що працюють у сфері високих технологій (16%), промислового виробництва (13%) і виробництва продовольчих товарів (13%). Найменше користуються послугами аутсорсингу компанії, що здійснюють діяльність в області фінансів і телекомунікацій.

Ринок логістичних послуг складається з декількох сегментів. За світовою структурою виділяють такі варіанти сегментації:

1) включає такі сегменти: транспортно-експедиційні послуги; комплексні логістичні рішення; управління ланцюгами поставок [6];

2) передбачає поділ на такі сегменти: з міжнародної та внутрішньої експрес-доставки; з комплексних перевезень приватного та службового майна; з міжнародних і внутрішніх перевезень вантажів [7];

3) передбачає поділ на такі сегменти: експедиція, транспорт, логістика [8].

Для України характерна інша структура галузі, а саме: складські послуги, транспортні послуги, управління ланцюгами поставок, експедиційні [9]. Проте, на наш погляд, доцільно було б виділити такі сегменти:

- транспортно-експедиційні послуги;
- професійні складські послуги;
- експрес-доставка;
- комплексні логістичні рішення (контрактна логістика);
- управління ланцюгами поставок.

З точки зору світового досвіду та сучасних тенденцій розвитку глобального ринку логістичних послуг Україна знаходиться на етапі формування та консолідації галузі, значно поступаючись західним країнам, як з якості, так і за комплексністю послуг, які надаються національними транспортно-логістичними компаніями. На сьогодні Україна за рівнем розвитку логістики значно відстає від східноєвропейських країн.

Сфера логістики фінансує близько 15% надходжень до бюджету від виробничої сфери, займаючи на ринку послуг близько 40% ринку.

Розглянемо обсяг ринку логістичних послуг за 2009–2014 рр. (рис. 3) та розрахуємо темп приросту (рис. 4).

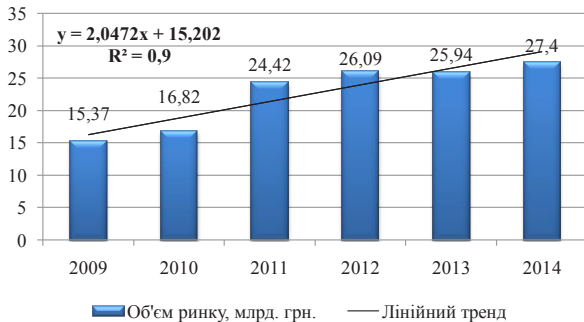

Рис. 3. Динаміка обсягу ринку логістичних послуг України за 2009–2014 роки

Можна зробити висновок, що обсяг ринку логістичних послуг зростає. Найбільше значення простежується у 2012 р.

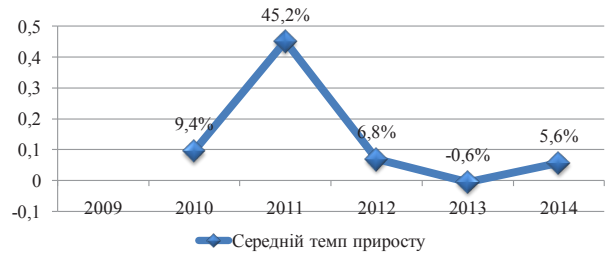

Рис. 4. Темп приросту

Джерело: побудовано автором на основі [10]

У цілому ринок логістичних послуг в Україні слабо розвинений, слабо структурований і відсутня достовірна інформація про його структуру і доходи (рис. 5).

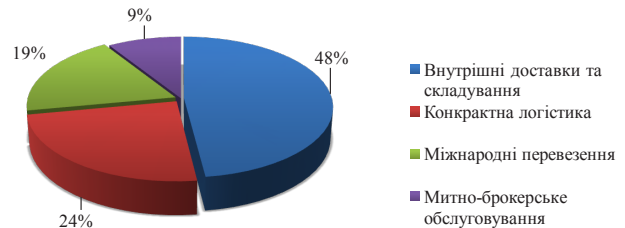

Рис. 5. Структура ринку логістики в Україні за 2013 р.

Джерело: побудовано автором на основі [10]

Отже, найбільшим попитом серед логістичних послуг у загальній структурі ринку користуються внутрішні доставки та складування (48%) та контрактна логістика (24%), яка останнім часом набуває все більше популярності серед українських споживачів.

Обсяг ВВП України у фактичних цінах у 2014 році становив 1,4 трлн грн, його транспортна складова оцінюється у 10%. Сфера транспорту фінансує близько 6% надходжень до бюджету.

Комплекс логістичних послуг можуть надавати спеціалізовані логістичні компанії та логістичні оператори, яких на вітчизняному ринку не так вже і багато (включаючи українських та іноземних).

Логістичні компанії надають клієнтам вузькоспеціалізовані послуги: транспортування, декларування (митні послуги), складське зберігання, послуги зі зв'язку із закордонними постачальниками, підготовка експортно-імпоротної документації тощо. Логістичні ж оператори – це логістичні компанії,

Таблиця 1

Міжнародна класифікація логістичних компаній

Рівень логістичних послуг	Характеристика
1PL (First Party Logistics)	Автономна логістика, всі операції виконує сам власник вантажу.
2PL (Second Party Logistics)	Надання традиційних послуг з транспортування та управління складськими приміщеннями.
3PL (Third Party Logistics)	Розширення стандартного переліку послуг нестандартними (складування, перевантаження, обробка вантажів, додаткові послуги зі значною доданою вартістю), використання субпідрядників. Усі послуги надаються як окремо, так і в комплексі.
4PL (Fourth Party Logistics)	Інтеграція усіх компаній, залучених в ланцюг поставок.
5PL (Fifth Party Logistics)	Управління усіма компонентами, що утворюють єдиний ланцюг постачання вантажів, за допомогою електронних засобів інформації.

Джерело: складено автором на основі [12; 13].

які надають комплекс послуг своїм клієнтам. Досвідчений оператор може залучати інших підрядників для виконання поставлених цілей. Крім цього, логістичні оператори укладають угоди здебільшого на середньо- та довгостроковий період та намагаються бути основним (єдиним) виконавцем для свого замовника. Логістичні оператори готові делегувати своїх окремих спеціалістів на підприємство-замовник для максимально ефективною координації їх спільної діяльності [11, с. 63]. Логістичні компанії і логістичні оператори намагаються швидко реагувати на вимоги замовників та постійно покращувати якість обслуговування.

За міжнародною класифікацією, існують п'ять рівнів надання логістичних послуг (табл. 1).

На вітчизняному ринку логістичні компанії здебільшого надають послуги рівня 3PL. Основні оператори ринку логістичних послуг в Україні та їх частка на загальному ринку представлені на рисунку 6.

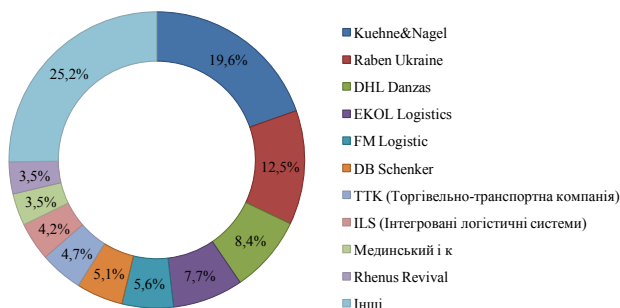

Рис. 6. Частка основних логістичних компаній на ринку України

Джерело: складено автором на основі [10]

З рисунка 6 видно, що найбільшу частку на ринку логістичних послуг України займають німецька компанія Kuehne&Nagel (19,6%) і голландська компанія Raben Ukraine (12,5%). Щодо українських компаній можна сказати, що вони ще розвиваються та набирають обертів.

Зміни у внутрішньополітичній ситуації в Україні істотно вплинули на ведення бізнесу і ринок логістичних послуг. Основна кількість логістичних компаній, що надають саме спеціалізовані послуги, сконцентрована в Києві. Можливість надання транспортних послуг у деякі регіони України значно ускладнилася у зв'язку зі зміною кон'юнктури ринку, поставки в деякі міста схильні до високих ризиків безпеки як для життя персоналу, так і для збереження транспорту і вантажів.

Для того щоб вижити, компаніям доведеться шукати способи для скорочення витрат і підвищення продуктивності праці. Для цього потрібно звернутися до міжнародного досвіду щодо оптимізації роботи компанії, використання сучасних систем автоматизації процесів управління перевезеннями та знизити витрати на персонал. Також частина логістичних

центрів може мігрувати з великих міст у передмістя або сусідні обласні центри.

Висновки з проведеного дослідження. На сучасному етапі економічного розвитку логістичні послуги займають одне із провідних місць на світовому ринку. У результаті дослідження було виділено фактори зростання попиту на логістичні послуги, визначено країни, які мають найрозвиненіші логістичні системи, та країни-лідери експорту та імпорту логістичних послуг, розглянуто особливості логістичної системи України, представлено сегментацію та міжнародну класифікацію логістичних послуг. При виборі логістичного партнера потрібно враховувати економічний розвиток та щільність населення регіонів країни. Це потрібно для того, щоб максимально близько розмістити свою продукцію до потенційних споживачів і для мінімізації операційних витрат. Також тут варто враховувати наявність транспортних комунікацій, у тому числі зручність зв'язків з найбільшими портами країни для доставки вантажів на склади логістичного оператора.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Винников В.В. Логистика на водном транспорте : учебн. пособие / В.В. Винников, Е.Д. Быкова, С.В. Винников. – Одесса : ВД «Феникс», 2004. – 222 с.
2. Waters D. Logistics: An Introduction to Supply Chain Management / D. Waters // Palgrave Macmillan. – 2003. – 364 p.
3. Connecting to complete 2014: trade logistics in the global economy - The logistics performance index and its indicators [Електронний ресурс] / [J.-F. Arvis, M.A. Mustra, J. Panzer, L. Ojala, T. Naula] – Режим доступу : <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/Trade/LPI2014.pdf> – Назва з екрану.
4. Logistics Performance Index (LPI) Report: The Gap Persists / World bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://int-bi.com/sobytiya/material/7.html> – Назва з екрану.
5. Зеленець М.В. Експедиція вантажів в транспортних компаніях / М.В. Зеленець // Міжнародний бізнес Росії. – 2012 року. – № 3. – С. 39.
6. Аксененко Н.Є. Залізниця Росії: від реформи до реформи / Н.Є. Аксененко, Б.М. Лапідус, А.С. Мішарін. – М. : Транспорт, 2011. – 335 с.
7. Желябін І.В. Доставка від дверей до дверей / І.В. Желябін // Бюлетень транспортної інформації. – 2011. – № 5. – С. 21.
8. Burnewisz J. Polska w orbicie strategii europejskich operatorów logistycznych. Spedycja, Transport, Logistyka / J. Burnewisz. – 2005. – № 5 – S. 72.
9. Кизим А.А. Страхування міжнародних вантажів в системі мультимодальних перевезень вантажу / А.А. Кизим, А.В. Новиков // Журнал логістика. – 2011. – № 5(58).
10. Pro-Consulting Аналітика ринків. Фінансовий консалтинг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pro-consulting.ua/> – Назва з екрану.
11. Руденко Г.Р. Аналіз ринку логістичних послуг в Україні / Г.Р. Руденко // Бізнес Інформ. – 2011. – № 8(403). – С. 63-65.
12. Christopher M. Logistics and Supply Chain Management / M. Christopher // Harlow: Prentice Hall. 2005. – P. 299.
13. Christopher M. Marketing logistics / M. Christopher, H. Peck. – Routledge, 2012. – P. 151.